

Motion till riksdagen 2024/25:1743

av Elin Söderberg m.fl. (MP)

Snabbare tillståndprocesser med bibehållen miljöprestanda

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt ska återkomma med förslag på obligatorisk omprövning av moderna miljövillkor för miljöfarlig verksamhet som sker 20 år efter att dom eller beslut meddelats för att möjliggöra ett samtidigt genomförande med regeringens förslag om ändringstillstånd som huvudregel, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att krav på MKB bör införas för giltighetsförlängning av tillstånd för en miljöfarlig verksamhet och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Kammarkollegiet åter ska vara partsmyndighet och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta en klimatstyrka med huvudsyftet att ge stöd till länsstyrelser runt om i landet i handläggningen av verksamheter och åtgärder som väsentligt bidrar till att nå klimatmålen och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en utförlig utredning av gruvverksamheters prövningsprocesser bör tillsättas i syfte att främja en tydligare, effektivare och mer förutsägbart prövningsordning där miljö och människors rättigheter värnas och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

För att begränsa de kumulativa växthusgasutsläppen så långt som möjligt behöver den gröna industriomställningen ske snabbt och på ett miljömässigt och socialt hållbart sätt. För att möjliggöra detta behöver tillståndprocesserna genomföras snabbare med bibehållen miljöprestanda. Av nämnda anledning gav Miljöpartiet i regeringsställning i

augusti 2020 en särskild utredare i uppdrag att se över det nuvarande systemet för miljöprövning och lämna förslag på de ändringar och åtgärder som krävs för att uppnå en modernare och mer effektiv miljöprövning (dir. 2020:86).

Resultatet av utredningens arbete överlämnades till regeringen i juni 2022 i form av SOU 2022:33 Om prövning och omprövning – en del av den gröna omställningen, också omnämnd som Miljöprövningsutredningen.

Miljöpartiet har under de senaste åren ett flertal gånger motionerat om att genomföra förslag från Miljöprövningsutredningen, senast i samband med vår följdmotion (2023/24:2819) på regeringens klimathandlingsplan (skr. 2023/24:59).

I maj 2023 överlämnade regeringsinitiativet Fossilfritt Sverige till regeringen en rapport som listade tolv utredda förslag för mer effektiva tillståndprocesser, varav tio kom från Miljöprövningsutredningen. I stället för att agera på uppmaningarna från bl.a. Fossilfritt Sverige valde regeringen i juni 2023, ett år efter det att Miljöprövningsutredningen överlämnat sina förslag, att tillsätta en ny utredning om förkortade och förenklade tillståndprocesser enligt miljöbalken.

Det hann gå ytterligare ett helt år innan regeringen lade fram delar av förslagen från SOU 2022:33 Om prövning och omprövning – en del av den gröna omställningen i proposition 2023/24:152 Steg på vägen mot en mer effektiv miljöprövning. Regeringens senfärdighet får anses ha gett betydande negativa konsekvenser för Sveriges industriomställning, med avseende inte minst på svenska företags konkurrenskraft samt Sveriges chanser att nå klimatmål på nationell nivå, EU-nivå och internationell nivå.

Miljöpartiet beklagar regeringens undermåliga hantering av en för Sverige så avgörande fråga.

För att begränsa de kumulativa växthusgasutsläppen krävs teknikskiften och att investeringar kommer på plats i närtid. För att åstadkomma detta behöver tillståndprocesser bli tydligare, effektivare och mer förutsägbara och genomföras på sådant sätt att miljö och människors rättigheter värnas.

Obligatorisk omprövning för moderna miljötillstånd

Miljöpartiet ser den problematik som många verksamhetsutövare står inför givet omfattande tillståndsansökningar och att en utökad användning av ändringstillstånd kan möjliggöra snabbare och enklare miljöprocesser. Samtidigt anser vi att det är grundläggande att prövningens omfattning är ändamålsenlig, och med ett föråldrat grundtillstånd som exempelvis byggts på med påbyggnadstillstånd och/eller ändringstillstånd är risken stor att det blir svårt att avgöra. Resultatet kan bli ett lägre miljöskydd.

Vi anser därför att en bredare användning av ändringstillstånd måste kopplas till en obligatorisk omprövning av tillstånd då grundtillståndet är äldre än miljöbalken. En obligatorisk omprövning måste ske efter maximalt 20 år, för att uppfylla målet om bästa möjliga teknik enligt miljöbalken, och bättre tillvarata kunskapsutveckling gällande miljöskydd, klimataspekter och människors hälsa. Genom en prövning med miljöbalken som grund följer även viktiga aspekter som krav på exempelvis artskydd, miljö kvalitetsnormer för vatten och lämplig lokalisering.

Regeringen bör skyndsamt återkomma med förslag på obligatorisk omprövning för moderna miljövillkor för miljöfarlig verksamhet som sker 20 år efter att en dom eller ett beslut meddelats, för att möjliggöra ett samtidigt genomförande med regeringens förslag

om ändringstillstånd som huvudregel. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Giltighetsförlängning

Miljöpartiet ser stora risker för att människors hälsa och miljön påverkas på ett otillåtet sätt vid en generell möjlighet till giltighetsförlängning av tillstånd för en miljöfarlig verksamhet utan krav på MKB. Vi anser att riskerna är särskilt stora då systemet med obligatorisk omprövning av föråldrade tillstånd ännu inte införts. Därför anser vi att krav på MKB bör införas för giltighetsförlängning av tillstånd för en miljöfarlig verksamhet.

Kammarkollegiets roll som partsmyndighet

Till Kammarkollegiets uppgifter hör att föra allmänhetens talan i miljöprocesser. Kammarkollegiet för det allmänna talan för att ta till vara miljöintressen och andra allmänna intressen enligt miljöbalken. Det innebär bl.a. att bevaka att t.ex. vattenkraftverk utformas med respekt för växt- och djurliv och orsakar så liten skada som möjligt för miljön.

Kammarkollegiet företräder även allmänt vattenområde, om inte någon annan myndighet har den uppgiften. De allmänna vattenområden som kan företrädas av Kammarkollegiet är havet, Väner, Vättern, Hjälmaren och Storsjön i Jämtland i de fall där det inte är enskilt vatten på grund av att det hör till någon fastighet.

Kammarkollegiet har mycket omfattande erfarenhet av omprövningar. Att ta bort Kammarkollegiet som partsmyndighet framstår därför varken som ändamålsenligt eller effektivt. De taleberättigade myndigheterna förestår olika sakområden och expertis. Kammarkollegiets roll bör tillvaratas. Miljöpartiet anser att Kammarkollegiet åter ska vara partsmyndighet.

Klimatstyrka för att effektivisera miljöprövningsprocessen

För att underlätta för verksamheter som väsentligt bidrar till att nå klimatmålen att få tillstånd, samt ytterligare effektivisera miljöprövningsprocessen, föreslår Miljöprövningsutredningen ett särskilt stöd genom en s.k. klimatstyrka. Klimatstyrkans huvudsyfte är att utgöra en handläggarpool som kan ge stöd till länsstyrelser runt om i landet i handläggningen av verksamheter och åtgärder som väsentligt bidrar till att nå klimatmålen.

Myndigheternas resurser för att hantera miljöprövningar är inte jämnt fördelade över landet. Samtidigt sker nu en klimatdriven industriomställning i olika delar av landet, där resurserna inte bedöms vara tillräckliga för att möta behovet. Dessutom kommer behovet sannolikt att vara ojämnt fördelat över landet och över tid. En ytterligare resurs och buffert för att även hantera en ojämn ärendetillströmning och tillfällig arbetsanhopning i form av en klimatstyrka skulle kunna bidra till att utjämna skillnaderna och därmed leda till en mer effektiv miljöprövning.

Miljöpartiet föreslår att regeringen inrättar en klimatstyrka med huvudsyftet att ge stöd till länsstyrelser runt om i landet i handläggningen av verksamheter och åtgärder som väsentligt bidrar till att nå klimatmålen.

Översyn av gruvnäringens tillståndprocesser

När frågan om en effektivare och mer förutsägbar prövningsordning tidigare utretts, bl.a. inom ramen för Naturvårdsverkets rapport Förhållandet mellan minerallagen och miljöbalken, regeringsuppdraget Förslag till strategi för hantering av gruvavfall samt i SOU 2022:56 En tryggad försörjning av metaller och mineral, har experter och utredare förordat att prövningen enligt 3 och 4 kap. miljöbalken i sin helhet utmönstras ur minerallagen och överförs till miljöbalksprövningen. I den utredning som låg till grund för propositionen (2023/24:126) hindrades dock utredaren explicit i uppdraget från att lägga fram en sådan lösning: ”Uppdraget innefattar inte att utreda och lämna förslag på författningsändringar som gäller prövningen enligt 3 och 4 kap. miljöbalken i övrigt vid ansökan enligt minerallagen” (Ds 2023:5 s. 13). Miljöpartiet menar att det är mycket problematiskt att utredningsuppdraget utformades så snävt.

En utförlig utredning av gruvverksamhetens prövningsprocesser bör tillsättas i syfte att främja en tydligare, effektivare och mer förutsägbar prövningsordning där miljö och människors rättigheter värnas.

Elin Söderberg (MP)

Katarina Luhr (MP)

Märta Stenevi (MP)

Emma Nohrén (MP)

Jacob Risberg (MP)